

การแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ข้อกังขาต่อยุทธศาสตร์ของรัฐ ?

ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี

ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้

สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้

สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์¹

คำถามที่สำคัญในเวลานี้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ สิ่งที่ถูกเรียกว่า “การเจรจาสันติภาพไม่มีความคืบหน้าและไร้ทิศทาง” และ ข้อเสนอที่ว่า “การจะแก้ปัญหาภาคใต้ (รัฐบาล) จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์” ตามมาด้วยชุดคำอธิบายว่าที่ผ่านมา การไม่มียุทธศาสตร์ทำให้ “นโยบายต่อความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ... ล้มเหลว ...” รายงานการวิเคราะห์ชิ้นนี้ พยายามจะตอบโจทย์ดังกล่าว โดยอาศัยฐานข้อมูลและการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ เทาที่มีการรวบรวมไว้จากการวิจัยล่าสุด

เหตุการณ์ความไม่สงบลดลงหลังปี 2556 และความต่อเนื่องของการพูดคุยสันติสุข

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึงปีปัจจุบัน พ.ศ. 2568 เหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ขยายตัวลุกลามและมีจังหวัดสูงบ้างต่ำบ้างมาโดยตลอด จนเราเรียกว่าเป็นความยืดเยื้อเรื้อรังมากกว่า 22 ปี ถ้านับสถิติรวมจากเดือนมกราคม พ.ศ. 2547- กันยายน พ.ศ. 2568 มีเหตุการณ์เกิดขึ้นแล้ว 23,406 ครั้ง ทำให้มีผู้เสียชีวิต 7,764 คน บาดเจ็บ 14,744 คน เหตุการณ์ในช่วงสิบปีแรกค่อนข้างสูงมากและผันผวนแกว่งไกวมาก แต่เป็นที่ทราบดีจากข้อเท็จจริงว่า นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 เหตุการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ “ลดลงเป็นขั้นๆ อย่างเป็นระบบ” ทั้งนี้เป็นผลลัพธ์โดยรวมของการริเริ่มการพูดคุยสันติภาพในปี พ.ศ. 2556 และผลความต่อเนื่องของนโยบายดังกล่าวในเวลาต่อมา โดยเฉพาะการที่ยุทธศาสตร์สันติภาพไปประกอบกับการก่อรูปนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนงานบูรณาการในหลาย ๆ ด้านซึ่งรวมเอาทั้งในด้านความมั่นคง การพัฒนาและการพูดคุยสันติภาพ/สันติสุข การพูดคุยสันติสุขก็มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แม้จะไม่ได้มีผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม แต่ “ความต่อเนื่อง” ของการพูดคุยก็มีโดยตลอดระหว่างปี พ.ศ. 2556-2566 ดังที่จะเห็นได้จากที่ผ่านมารัฐบาลไทยได้ตั้งคณะพูดคุยสันติสุขขึ้นมาเพื่อดำเนินการกระบวนการสันติภาพ โดยใช้แนวทางสันติวิธีด้วยการพูดคุยเจรจาอย่างเปิดเผยกับกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐเพื่อแก้ไขปัญหความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะพูดคุยฯเกิดขึ้นมาแล้วรวม 6 ชุด กล่าวคือ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานการขับเคลื่อนวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ ด้านการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมและวิถีสุวรรณภูมิสู่ความยั่งยืน (SO4: Peace and Conflict Resolutions) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ในช่วงปี 2556 พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร อดีตเลขาธิการ สมช. ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะพูดคุยฯ ชุดที่ 1 ส่วนชุดที่ 2-4 ตั้งขึ้นในรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มี พล.อ.อัศวิน เกิดผล เป็นหัวหน้าคณะพูดคุยฯ ชุดที่ 2 จากนั้น ชุดที่ 3 มี พล.อ.อุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์ อดีตแม่ทัพภาคที่ 4 ทำหน้าที่หัวหน้าคณะพูดคุยฯ ชุดที่ 4 มี พล.อ.วัลลภ รักเสนาะ อดีตเลขาธิการ สมช. ทำหน้าที่หัวหน้าคณะพูดคุยฯ ชุดที่ 5 ตั้งในรัฐบาลนายเศรษฐา ทวีสิน มีนายฉัตรชัย บางชวด ทำหน้าที่หัวหน้าคณะพูดคุยฯ และล่าสุด เป็นชุดที่ 6 ในรัฐบาลนายอนุทิน ชาญวีรกูล โดยมี พล.อ.สมศักดิ์ รุ่งสิตา อดีตเลขาธิการ สมช. เป็นหัวหน้าคณะพูดคุยฯ อันที่จริงมีการหยุดชะงักการตั้งคณะพูดคุยจริง ๆ ในปี 2567 และต่อเนื่องมาถึงช่วงต้นปี 2568 นี้ในรัฐบาลแพทองธารซึ่งทำให้มีผลที่ตามมาในปัจจุบันด้วย

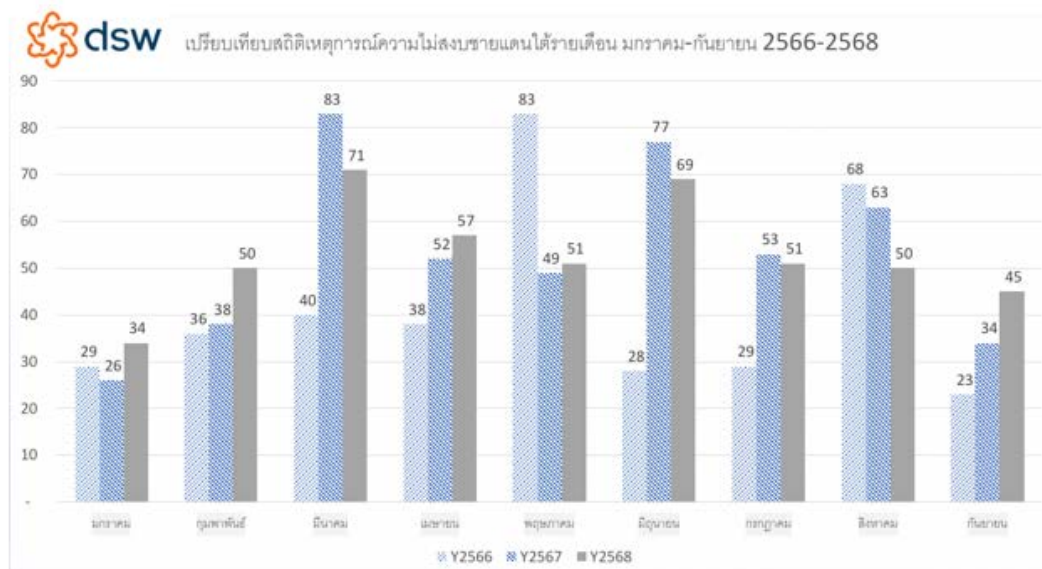
ข้อมูลเหตุการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสี่อำเภอของสงขลา (จะนะ เทพา นาทวี สะบ้าย้อย) จากฐานข้อมูลศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch) ดูจากสถิติรายปีและรายเดือน ระหว่าง พ.ศ. 2547-2567 เหตุการณ์มีความถี่สูงและกว้างขึ้น ๆ ลง ๆ ในระหว่างปี พ.ศ. 2547-2555 แต่มาเริ่มลดลงอย่างเป็นระบบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ดังที่กล่าวข้างต้น โดยเฉพาะเหตุการณ์ในในปีที่แล้วคือ พ.ศ. 2567 มีความถี่ 632 เหตุการณ์ ซึ่งพิจารณาได้ว่าสูงมากกว่าปีที่ผ่านมาถึงร้อยละ 31 นอกจากนี้แล้ว ดูจากภาพที่ 1 ในปี พ.ศ. 2567 ความถี่เหตุการณ์รายปีนั้นสูงขึ้นมากกว่าเหตุการณ์รายปีของแต่ละปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 กล่าวสำหรับข้อมูลทั้งปีของปี พ.ศ. 2568 ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ แต่ก็สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบรายเดือนได้ดังจะแสดงให้เห็นในขั้นต่อไป

เมื่อดูภาพที่ 2 สรุปภาพรวมแนวโน้มเหตุการณ์รายเดือนระหว่างเดือนมกราคมถึงกันยายน ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2568 กราฟแสดงให้เห็นว่า ปี พ.ศ. 2568 มีแนวโน้มเหตุการณ์ความไม่สงบที่สูงและต่อเนื่องกว่าปีก่อนหน้า ในปี พ.ศ. 2566 มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (41.6 ครั้ง/เดือน) และมีความผันผวนสูง โดยมีจุดสูงสุดในเดือนพฤษภาคม (83 ครั้ง) ปี พ.ศ. 2567 มีแนวโน้มสูงขึ้น (เฉลี่ย 52.8 ครั้ง/เดือน) โดยเดือนมีนาคมและมิถุนายนเป็นเดือนที่เกิดเหตุสูงสุด (83 และ 77 ครั้งตามลำดับ) แต่ปี พ.ศ. 2568 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (53.1 ครั้ง/เดือน) และความแปรปรวนลดลง (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำกว่า) แสดงให้เห็นถึงระดับความรุนแรงที่คงที่ต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 เหตุการณ์ความขัดแย้งจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2547-2567

ภาพที่ 2 เปรียบเทียบเหตุการณ์รายเดือน พ.ศ. 2566-2568

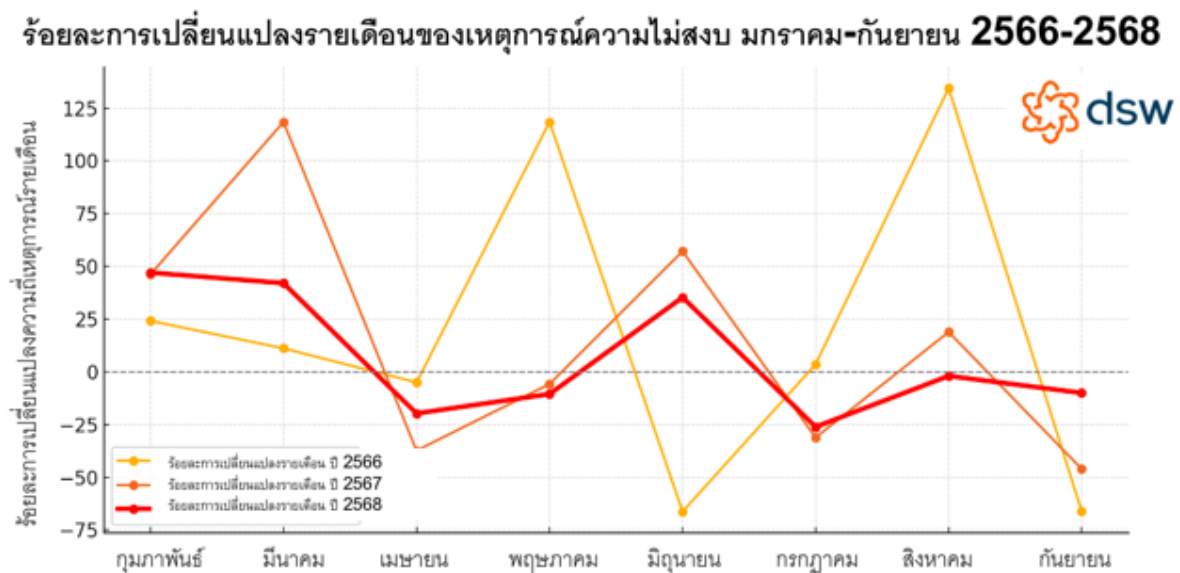

ตารางที่ 1 สรุปประเด็นการวิเคราะห์

ประเด็น	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2568
ค่าเฉลี่ยเหตุการณ์รายเดือน	41.6	52.8	53.1
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	20.3	19.1	11.4 (ต่ำสุด)
ความผันผวนรายเดือน	สูงมาก	ปานกลาง	ต่ำสุด
ลักษณะโดยรวม	ผันผวนเป็นช่วง	รุนแรงเป็นบางเดือน	คงที่แต่รุนแรงต่อเนื่อง

สรุปประเด็นการวิเคราะห์ในตารางที่ 1 ชี้ให้เห็นข้อสังเกตสำคัญก็คือ ดูเหมือนว่าการยุติการพูดคุยสันติสุขในปี พ.ศ. 2567 น่าจะคู่ขนานไปกับเหตุการณ์ความไม่สงบที่ดูเหมือนจะสูงขึ้นอย่างเด่นชัดในปี พ.ศ. 2567 และในปี พ.ศ. 2568 เหตุการณ์ในพื้นที่มีลักษณะ “ความถี่สูงอย่างสม่ำเสมอ” ตลอด 9 เดือนแรก ซึ่งต่างจากปีก่อนที่มีความผันผวนสูง จุดสูงสุดของปี พ.ศ.2568 คือเดือน มีนาคม (71 ครั้ง) ซึ่งใกล้เคียงกับเดือนที่มีความรุนแรงสูงสุดในปี พ.ศ.2567 เดือน มกราคม-เมษายน ของปี พ.ศ. 2568 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นชัดเจนกว่าปีก่อน อันอาจบ่งชี้ถึงการกลับมาของความรุนแรงในช่วงต้นปีนี้ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปี 2568 ต่ำสุด (11.4) สะท้อนถึงความ “คงที่” ของเหตุการณ์ แม้จำนวนรวมจะสูงขึ้น

ภาพที่ 3 การเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์รายเดือนที่แสดงความผันผวนของเหตุการณ์

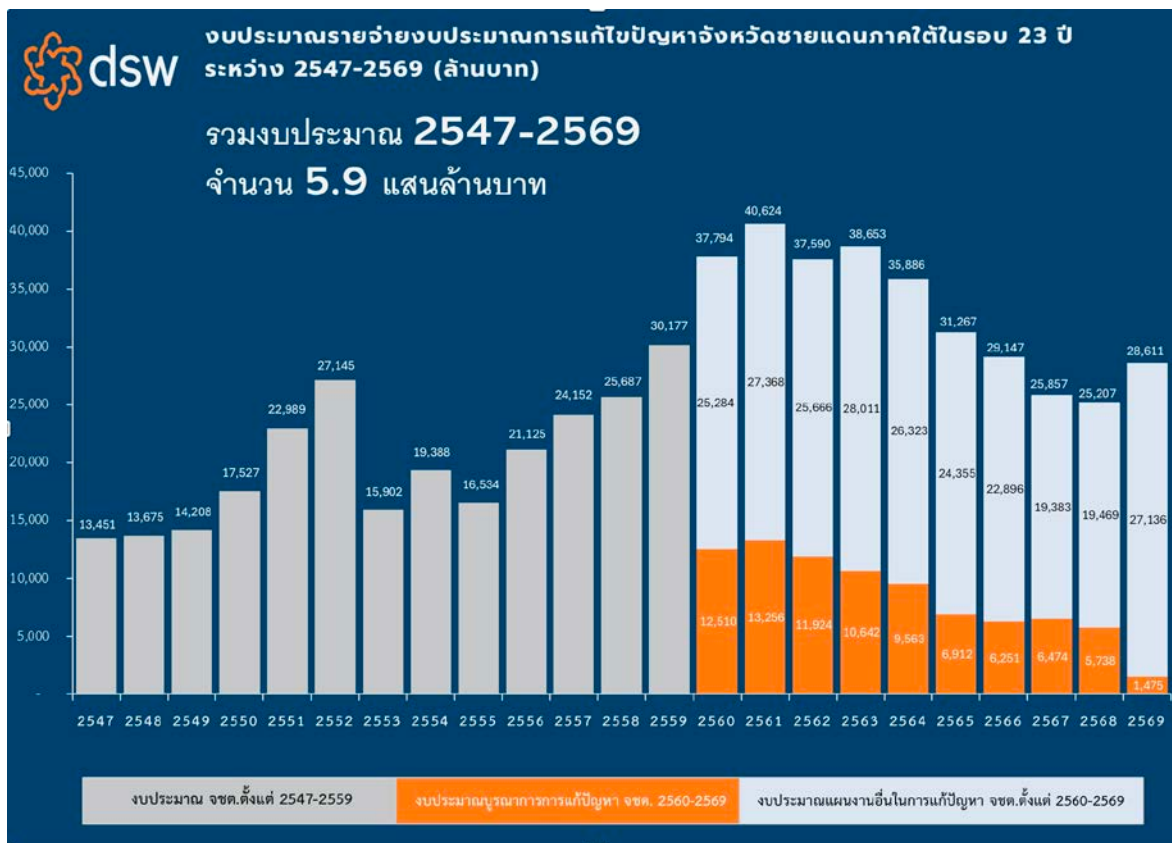
ภาพที่ 3 ข้างต้น กราฟร้อยละการเปลี่ยนแปลงรายเดือน (%) คือการแสดงอัตราการเพิ่มหรือลดของเหตุการณ์จากเดือนก่อนหน้า ซึ่งข้อมูลนี้จะช่วยให้เรามองเห็นความผันผวนของสถานการณ์เปรียบเทียบรายปีระหว่างสามปีคือพ.ศ. 2566-2568 ข้อมูลตรงนี้แสดงว่า ปี พ.ศ.2566 มีค่าความผันผวนของเหตุการณ์มากที่สุด กล่าวคือมีการพุ่งขึ้น +134% (ส.ค.) และลดลง -66% (มิ.ย., ก.ย.) ในปี พ.ศ. 2567 มีค่าความผันผวนระดับปานกลาง โดยพุ่งแรงในช่วงต้นปี (ก.พ.-มี.ค. +118%) แต่ในปี พ.ศ. 2568 มีความผันผวนของเหตุการณ์ต่ำที่สุด แสดงให้เห็นว่าค่าการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยอยู่ในช่วง -20% ถึง +40% ข้อมูลนี้สะท้อน “สถานการณ์ความรุนแรงที่มีความต่อเนื่องและคงที่” ที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2568 อย่างชัดเจน กล่าวโดยสรุปคือ ปี พ.ศ.2568 มีลักษณะความผันผวนที่ลดลงของสถานการณ์ความรุนแรง ซึ่งหมายความว่าความรุนแรงอาจกระจายตัวสม่ำเสมอมากขึ้น แต่ไม่ได้สะท้อนลงเป็นระยะ ๆ เหมือนสองปีก่อนหน้านี้

ข้อเสนอเชิงนโยบายจากแนวโน้มทางสถิตินี้คือ

1. ปี พ.ศ. 2568 แสดงให้เห็นรูปแบบ “สถานการณ์รุนแรงต่อเนื่อง (sustained unrest)” จึงต้องการการตอบสนองเชิงโครงสร้างมากกว่าการแก้ไขเฉพาะเหตุการณ์ ปัญหาเชิงโครงสร้างในที่นี้คือการสร้างสันติภาพและการพูดคุยสันติสุขที่ควรจะมีอย่างต่อเนื่อง โดยประกอบกับนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านอื่นด้วย ได้แก่ งานความมั่นคง งานการพัฒนาและการสร้างความเข้าใจ
2. ข้อมูลชี้ว่าหากการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างและกระบวนการสันติภาพยังไม่สามารถทำได้จริง อาจเป็นการยกระดับปัญหามากขึ้นไปอีกเพราะเหตุที่ว่า แม้ความผันผวนของเหตุการณ์รุนแรงจะลดลง แต่ความรุนแรงยังคงที่ ในที่นี้จึงหมายความว่า “ความขัดแย้งและความรุนแรงในระดับพื้นที่อาจกระจายและฝังลึก” มากขึ้นไปอีก
3. นอกจากนี้ในเชิงยุทธวิธี ภาครัฐควรเน้นการเฝ้าระวังพื้นที่ย่อย (micro-level) และการวิเคราะห์แนวโน้มการกระจายตัวของเหตุการณ์รุนแรงในเชิงพื้นที่ (spatial pattern) ต่อไป

โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างงบประมาณรายจ่ายการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้กับเหตุการณ์ความไม่สงบ

ภาพที่ 4 งบประมาณรายจ่ายรายปีในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2547-2569 (ล้านบาท)

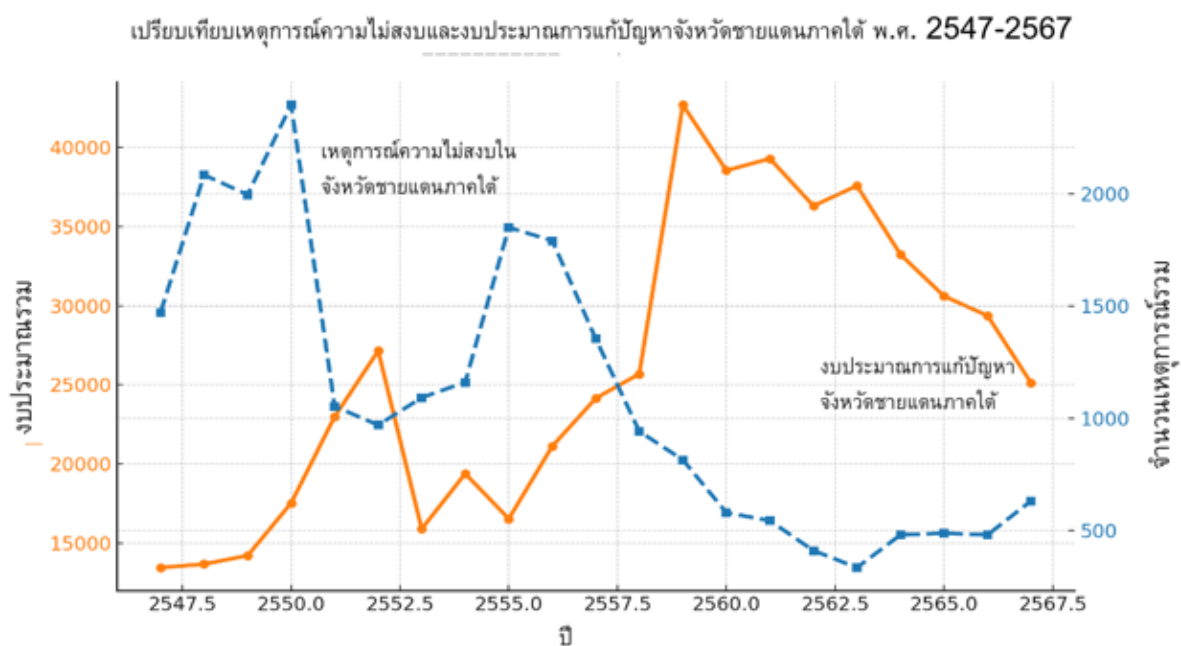
จากภาพที่ 4 เพื่อพิสูจน์ว่านโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนงานการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมามีประสิทธิภาพหรือล้มเหลวมากน้อยเพียงใด? เรามาดูกลจักรสำคัญของนโยบายและยุทธศาสตร์รัฐกล่าวคือต้องดูที่ “งบประมาณ” เมื่อนำข้อมูลของสำนักงานงบประมาณมาเรียงกันเพื่อพิจารณางบประมาณ “ทั้งหมด” ที่เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงปี พ.ศ. 2547-2569 เป็นเวลา 22 ปี งบประมาณรายจ่ายการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในทุกด้านรวมกันมีจำนวนถึง 507,851 ล้านบาท (ห้าแสนเจ็ดพันแปดร้อยห้าสิบล้านบาท)

วิเคราะห์ให้ลึกไปอีก เมื่อดูความสัมพันธ์ระหว่างงบประมาณรายจ่ายการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้กับความถี่เหตุการณ์ความไม่สงบ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2547-2567 ในภาพที่ 5 ช่วงปี พ.ศ. 2547-2550 งบประมาณรัฐในภาคใต้อย่างไม่มีแผนบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยตรง แต่จำนวนเหตุการณ์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วหลังจาก พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา เมื่องบประมาณบูรณาการฯ และงบด้านอื่น (รวมงบประมาณประจำหรือ Function ด้วย) ตามยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่รวมเอาทั้งความมั่นคง การพัฒนาและการสร้างสันติภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำนวนเหตุการณ์กลับลดลงอย่างมีนัยสำคัญ บ่งชี้ถึง “แนวโน้มเชิงลบ” หรือความสัมพันธ์แบบผกผันระหว่างงบประมาณกับเหตุการณ์ และอาจแสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของนโยบายบางส่วนด้วย

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ พ.ศ. 2564-2567 จำนวนเหตุการณ์เริ่ม “นิ่งหรือเพิ่มขึ้นเล็กน้อย” ทั้งที่งบประมาณยังคงอยู่ในระดับสูง อาจสะท้อนถึง “จุดอิ่มตัวของการใช้งบประมาณ” หรือ “การเปลี่ยนลักษณะของความรุนแรง” บางอย่าง

ภาพที่ 5 เหตุการณ์ความไม่สงบและงบประมาณรายจ่ายรายปีในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

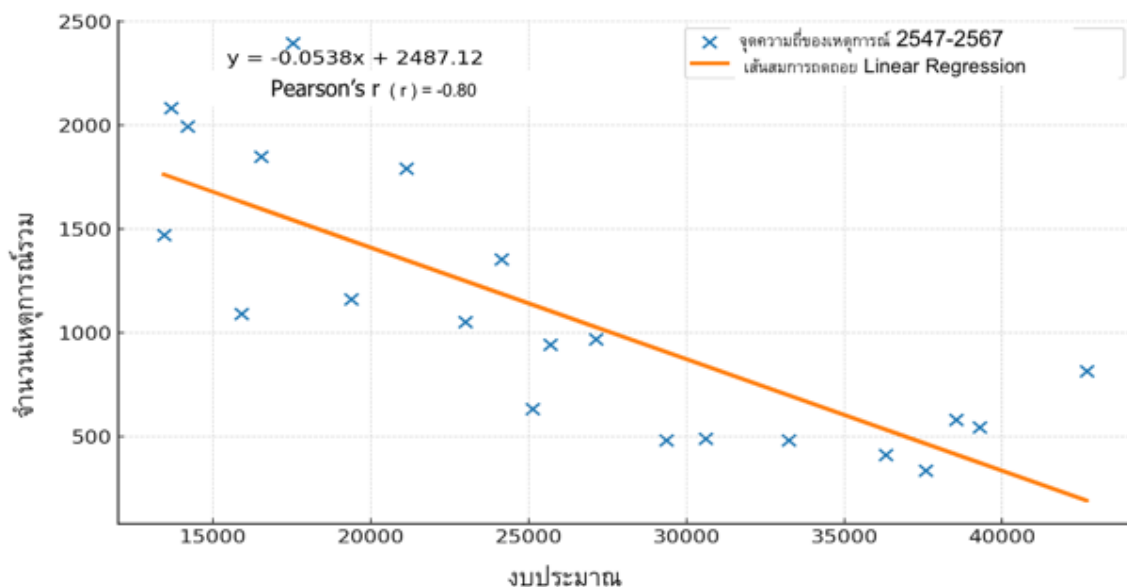
พ.ศ. 2547-2567

ความสัมพันธ์ระหว่างงบประมาณโดยรวมกับจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบ (พ.ศ. 2547-2567) จากแหล่งข้อมูล Deep South Watch แสดงว่าเมื่อรัฐใช้งบประมาณเพิ่มขึ้น เหตุการณ์ความไม่สงบมีแนวโน้มลดลง การวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงเส้น (Linear Regression) แสดงให้เห็นทิศทางความสัมพันธ์ที่เป็นเส้นตรงลาดลงอย่างชัดเจน สะท้อนว่า “งบประมาณภาครัฐ” อาจมีส่วนในการลดระดับความรุนแรงหรือควบคุมสถานการณ์ในพื้นที่ได้ในระยะยาว ผลการวิเคราะห์เชิงสถิติคือค่าสหสัมพันธ์ (Pearson's r) = -0.80 แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงลบ (ความสัมพันธ์แบบผกผัน) ในระดับที่ค่อนข้างสูง

ภาพที่ 6 สมการความสัมพันธ์ระหว่างงบประมาณรายจ่ายรายปีในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้และเหตุการณ์ความไม่สงบระหว่าง พ.ศ. 2547-2567

ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ความไม่สงบและงบประมาณการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2547-2567

เมื่อวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานและค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง งบประมาณรวม (ล้านบาท) กับ จำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบ (พ.ศ. 2547-2567) กราฟด้านบนแสดงความสัมพันธ์เชิงเส้น (Linear Regression) โดยพบว่าค่าสหสัมพันธ์ (r) มีค่า -0.70 (ตัวอย่างจากผลคำนวณจริงอาจใกล้เคียงนี้) แสดงให้เห็นแนวโน้มเชิงลบหรือความสัมพันธ์แบบผกผัน หมายความว่า “งบประมาณมีผลต่อการลดระดับความรุนแรง” เมื่อรัฐจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้น เหตุการณ์ความไม่สงบมีแนวโน้มลดลง กล่าวในอีกแง่หนึ่งนโยบายด้านความมั่นคง การพัฒนาและการพูดคุยสันติภาพในพื้นที่อาจมีผลต่อการควบคุมสถานการณ์ แต่ก็ยังมีข้อสังเกตว่า รัฐควรเน้นนโยบาย ยุทธศาสตร์และการจัดสรรงบประมาณที่มุ่งสู่การสร้างควมไว้วางใจและพัฒนาเชิงโครงสร้างมากกว่าใช้จ่ายในเชิงความมั่นคงเพียงอย่างเดียว

สรุปผลเชิงนโยบาย (Policy Implications)

1. ยุทธศาสตร์และงบประมาณมีผลต่อการลดระดับความรุนแรง

ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสหสัมพันธ์เชิงลบหรือผกผัน ($r -0.70$) ด้วยลักษณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแสดงว่า เมื่อรัฐจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นตามแผนยุทธศาสตร์หลังปี พ.ศ. 2556 โดยเฉพาะหลังปี พ.ศ. 2560 เหตุการณ์ความไม่สงบมีแนวโน้มลดลง ดูเหมือนว่านโยบายด้านความมั่นคง การพัฒนาและการสร้างสันติภาพในพื้นที่ที่มีผลต่อการควบคุมสถานการณ์ แต่รัฐควรเน้นนโยบาย ยุทธศาสตร์และการจัดสรรงบประมาณที่มุ่งสู่การสร้างควาไว้วางใจและพัฒนาเชิงโครงสร้าง มากกว่าใช้จ่ายในเชิงความมั่นคงเพียงอย่างเดียว

2. ยุทธศาสตร์หลังปี 2557 มีแนวโน้มให้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น

ในช่วงปี พ.ศ. 2557–2567 ค่าสหสัมพันธ์มีความเข้มข้นมากขึ้น ($r -0.74$) บ่งชี้ว่างบประมาณที่ใช้ในยุคหลัง เช่น นโยบาย “สันติภาพ/สันติสุข” การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก รวมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ อาจมีส่วนทำให้สถานการณ์ความรุนแรงลดลงได้จริง รัฐควรรักษาความต่อเนื่องของนโยบายแบบบูรณาการ และลดการเปลี่ยนแปลงเชิงการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อกลไกยุทธศาสตร์และงบประมาณ

3. ควรปรับโครงสร้างงบประมาณจาก “ความมั่นคง” ไปสู่ “สันติภาพ”

แม้งบประมาณด้านความมั่นคงช่วยลดเหตุการณ์ได้ในระยะสั้น แต่ผลเชิงโครงสร้างจะยั่งยืนกว่าหากรัฐลงทุนในการศึกษาเศรษฐกิจท้องถิ่น ความยุติธรรมและการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อเปลี่ยน “งบประมาณความมั่นคง” ให้กลายเป็น “งบประมาณเพื่อสันติภาพ (Peace Budget)” อย่างยั่งยืนและครอบคลุม

4. ยุทธศาสตร์?

แม้ว่าการเจรจาสันติภาพ/สันติสุขที่เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 อาจจะไม่มีความคืบหน้าอย่างเป็นรูปธรรมนัก แต่ทิศทางที่กำกับไว้และการดำเนินการยุทธศาสตร์และแผนงานต่าง ๆ รวมทั้งแผนงานบูรณาการฯ ของรัฐบาลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556-2566 นั้น มีผลทำให้เกิดความต่อเนื่องของการพูดคุยสันติภาพฯ และมีผลต่อความรุนแรง ดังนั้นข้อเสนอที่ว่า “การจะแก้ปัญหาภาคใต้ (รัฐบาล) จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์” ก็สะท้อนให้เห็นจากข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า “ยุทธศาสตร์” ของรัฐในการแก้ปัญหาโดยรวมสามารถช่วยลดทอนความรุนแรงในพื้นที่ได้พอสมควร แต่ก็เป็นที่แน่นอนว่าจะต้องปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในห้วงเวลาที่เปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน

รายการอ้างอิง

บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และคณะ, โครงการวิจัยศูนย์รวมผู้เชี่ยวชาญด้านการเฝ้าระวังความรุนแรงและความ
ขัดแย้ง (*Talent Hub for Monitoring Violence and Conflict*), สถาบันสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, เสนอต่อสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการฐานข้อมูล
งบประมาณ ฐานข้อมูลเศรษฐกิจสังคม และฐานข้อมูลเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้
เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการธิการ สภาผู้แทนราษฎรและรัฐสภา ในการแก้ปัญหการ
บริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้, สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, เสนอ
ต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปี 2567